

پیشانی

مدیریت سود در شرکت های فرابورسی

تالیف

علیرضا سهراب زاده

ویراستار

علی سهراب زاده

فرزانگان دانشگاه

۱۳۹۷

سرشناسه	: سهراب‌زاده، علیرضا، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت سود در شرکت‌های فرابورسی / تألیف علیرضا سهراب‌زاده؛ ویراستار علی سهراب‌زاده.
مشخصات نشر	: تهران: فرزندگان دانشگاه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۳۸-۰۵-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: سود سهام -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Dividends-- Iran-- Case studies
موضوع	: سود و زیان شرکت‌ها -- ایران -- تهران -- مدیریت -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Corporate profits -- Iran -- Tehran -- Management -- Case studies
موضوع	: بورس -- ایران -- تهران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	: Stock exchanges -- Iran-- Tehran -- Case studies
شناسه افزوده	: سهراب‌زاده، علی، ۱۳۵۷-، ویراستار
رده بندی کنگره	: HG۴۰۲۸ / س ۱۳۹۷۹ س ۹
رده بندی دیویی	: ۶۵۸/۱۵۵۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۴۶۸۹۹

انتشارات فرزندگان دانشگاه

مدیریت سود در شرکت های فرابورسی

تألیف: علیرضا سهراب زاده

ویراستار: علی سهراب زاده

ناشر: فرزندگان دانشگاه

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۳۸-۰۵-۳

مرکز فروش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، کوچه مینا، پلاک ۲۹، طبقه سوم

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹ - ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه ایثار و از خودگذشتگان
به پاس عاطفه سرشار و گرمای امید بخش وجودشان که در این سردترین روزگار ان بهترین پشتیبان است
به پاس قلب های بزرگشان که فریاد رس است و سرگردانی و ترس در پناهمان به شجاعت می گراید
و به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش نمی کند
این کتاب را به پدر و مادر عزیزم تقدیم می کنم
با پاس از سه وجود مقدس:

آنان که ناتوان شدند تا ما به توانایی برسیم ...
مویشان سپید شد تا ما رو سفید شویم ...
و عاشقانه سوختند تا گرما بخش وجود ما و رو شکر را همان باشند ...

پدرانمان مادرانمان استادانمان

و همچنین جادارد از برادر فرزندم و عزیزم جناب آقای دکتر علی سهراب زاده
که امر ویراستاری علمی و ادبی این کتاب را عهده دار بوده، تقدیر و تشکر نمایم

فهرست مطالب

۹.....	پیشگفتار
۱۱.....	فصل اول
۱۱.....	کلیات
۱۹.....	فصل دوم
۱۹.....	مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۷۳.....	فصل سوم
۷۳.....	روش شناسی پژوهش
۸۷.....	فصل چهارم
۸۷.....	تجزیه و تحلیل داده ها
۱۰۳.....	فصل پنجم
۱۰۳.....	نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۱۱.....	منابع و مأخذ

پیشگفتار

این کتاب با هدف بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و عملکرد واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تالیف گردیده است. این اثر علمی از نظر هدف کاربردی و نحوه اجرای پژوهش توصیفی پیمایشی و منطق اجرای پژوهش استقرایی است و داده های پژوهش کمی گذشته نگر است. جامعه آماری شامل ۵۴۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که از بین آنها تعداد ۱۱۶ شرکت بر اساس نمونه گیری حذفی انتخاب گردیدند. پژوهش برای یک دوره ۵ ساله از سال ۱۳۹۴-۱۳۹۰ انجام گردید. جهت بررسی فرضیه ها از آزمون دوربین-واتسون، لیمر و هاسمن و رگرسیون پانل دیتا در نسخه ۷ نرم افزار Eviews استفاده گردید. دو فرضیه فرعی این پژوهش به بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و مدیریت سود بر عملکرد واقعی پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از تایید فرضیه ها دارد. نتایج فرضیه ها نشان داد که مدیریت سود بر کیفیت افشاء در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد و همچنین مدیریت سود بر عملکرد واقعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارد. نتایج این کتاب جهت کمک به مدیران، سهامداران، سرمایه گذاران و سایر اشخاص ذی نفع در شناسایی عوامل موثر بر مدیریت سود در شرکت موثر است.

فصل اول

کلیات

الف) مقدمه

هدف اولیه‌ی حسابداری مالی فراهم آوردن اطلاعات مفید برای سرمایه‌گذاران جهت پیش‌بینی عملکرد واحد اقتصادی است. ضرورت گزارش سود به عنوان یک منبع اولیه برای تصمیم‌گذاران، سرمایه‌گذاران، مدیران و تحلیل‌به‌خوبی قابل استناد بوده و گزارش سود به شیوه‌های مختلف مانند ارائه‌ی مبنایی برای محاسبه مالیات، معیاری برای ارزیابی موفقیت عملکرد شرکت، معیاری برای تعیین میزان سودهای قابل تقسیم، معیاری برای مدیریت توزیع سود، معیاری برای مدیریت یک واحد اقتصادی و سایر موارد به اقتصاد جامعه کمک می‌کند همچنین، به دلیل اینکه ارزش یک شرکت با سودهای حال و آینده‌اش مرتبط می‌شود، تعیین سود از اهمیت به‌سزایی برخوردار است (کردستانی و هدایتی، ۱۳۸۹). مدیران اغلب به منظور گمراه ساختن سهامداران نسبت به عملکرد واقعی شرکت، سود را مدیریت می‌کنند، این مدیریت سود که از طریق دستکاری ارقام حسابداری یا دستکاری فعالیت‌های واقعی انجام می‌شود، دقت و صحت پیام‌رسانی سود را کاهش می‌دهد، ریسک و عدم اطمینان افراد برون‌سازمانی را افزایش می‌دهد و همچنین احتمالاً منجر به عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش کارایی سرمایه‌گذاری می‌گردد. مدیریت سود نه تنها عملکرد واقعی شرکت را پنهان می‌کند

بلکه روند واقعی رشد سود و درآمد شرکت را که در پیش‌بینی رشد آتی شرکت مفید است نیز مخفی می‌سازد (مک نیکولز و استیون، ۲۰۰۸). افشای اطلاعات مالی در گزارش‌های سالانه به عنوان یک حوزه کلیدی در پژوهش‌های حسابداری به شمار می‌رود، به طوری که در این زمینه پژوهش‌های دانشگاهی متعددی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه انجام شده است. افشای اطلاعات توسط شرکت‌ها، یکی از منابع مهم و ارزشمند اطلاعاتی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان در جهت تصمیم‌گیری‌های اقتصادی آگاهانه به شمار می‌رود (بارث و همکاران^۱، ۲۰۰۷). افشای به موقع و کامل، از طریق شناسایی زیان‌ها و سودهای اقتصادی، فرصت‌های مدیریت سود موفق مبتنی بر اقلام تعهدی را کاهش داده و سبب افزایش مدیریت سود می‌گردد. در پژوهش حاضر قصد داریم به بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و عملکرد واقعی شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پردازیم. بنابراین در این فصل به بررسی کلیات پژوهش شامل بیان مسأله، اهمیت و ضرورت پژوهش، اهداف، سؤال‌ها و فرضیه‌های پژوهش خواهیم پرداخت.

ب) بررسی ماهیتی موضوع و کلیات بحث

هدف اولیه‌ی حسابداری مالی فراهم آوردن اطلاعات مفید برای سرمایه‌گذاران جهت پیش-بینی عملکرد شرکت است. عملکرد شرکت را می‌توان با استفاده از شاخص‌های متعددی مانند تغییر در میزان فروش، تولید، جریان نقدی، نسبت بازدهی حقوق صاحبان سهام و نسبت بازدهی دارایی‌ها اندازه‌گیری کرد. هاوی آباربانل و لی و اسکینر و اسلوان^۲ (۲۰۰۲)، به این نتیجه رسیدند که تفاوت بین سود واقعی و شاخص از قبل تعیین (شده سود پیش‌بینی شده) با افزایش عملکرد شرکت، افزایش می‌یابد آنان به این نتیجه رسیدند که میزان عملکرد بر مدیریت سود موثر است. مدیران اغلب به منظور گمراه ساختن سهامداران نسبت به عملکرد اقتصادی واقعی شرکت، سود را مدیریت می‌کنند. این مدیریت سود که از طریق دستکاری ارقام حسابداری، یا دستکاری فعالیت‌های واقعی انجام می‌شود، دقت و صحت پیام‌رسانی

^۱ Barth

^۲ Skinner and Sloan Debondt and Thaler

سود را کاهش می‌دهد، ریسک و عدم اطمینان افراد برون سازمانی را افزایش می‌دهد و همچنین احتمالاً منجر به عدم تقارن اطلاعات و کاهش کارایی سرمایه گذاری می‌گردد. مدیریت سود نه تنها عملکرد واقعی شرکت را پنهان می‌کند بلکه روند واقعی رشد سود و درآمد شرکت را که در پیش بینی رشد آتی شرکت مفید است نیز مخفی می‌سازد (مک نیکول و استابلن^۳، ۲۰۰۸). مدیریت سود به دخالت عمومی مدیریت در فرآیند تعیین سود در راستای دلخواه مدیریت را مدیریت سود گویند (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۵).

ماتسوموتو^۴ (۲۰۰۲) عملکرد را بر مبنای میزان تغییر در تولید سنجیده و به این نتیجه رسید که میزان تولید با مدیریت سود رابطه دارد. فرانکل و دیگران (۲۰۰۲) نسبت بازده دارایی‌ها را به عنوان شاخص اندازه گیری عملکرد شرکت در نظر گرفتند و به این نتیجه رسیدند که نسبت مزبور بر مدیریت سود موثر است. بیتی و دیگران (۲۰۰۲) میزان تغییر در سودآوری شرکت را با استفاده از میزان تغییر در جریان نقدی اندازه گیری کرده و اعلام نمودند احتمال مدیریت سود در بانک‌های دارای تغییر مثبت در جریان نقدی، بیشتر از دیگر بانک‌ها است و مک نیکولز بارتون و سیمکو (۲۰۰۲) شاخص اندازه گیری عملکرد را نسبت بازدهی حقوق صاحبان سهام و میزان فروش شرکت انتخاب کردند و به این نتیجه رسیدند که هر دو شاخص مزبور با مدیریت سود رابطه دارند. دچو و دیچو (۲۰۰۲) اعتقاد دارند میزان فروش بر مدیریت سود موثر است.

بنابراین سود حسابداری به عنوان یکی از مهمترین اقلام ارائه شده در صورت مالی، همیشه توجه سرمایه‌گذاران را به عنوان عمده ترین استفاده کنندگان صورت‌های مالی به خود جلب می‌نماید و در نتیجه مبنای بسیاری از تصمیم‌گیری‌های مهم اقتصادی به شمار می‌آید. امروزه مدیریت مناسب، کنترل و نظارت بر امور شرکت‌های سهامی عام، یکی از مسایل اساسی مطرح شده در نظام اقتصادی کشورهای مختلف جهان و از جمله ایران است. با توجه به تحولات دنیای کنونی، حفظ منافع سرمایه‌گذاران به عنوان تامین کنندگان سرمایه و

^۳ McNichols M.F.. and Stubben S.R.,

^۴ Matsumoto

همچنین مهم‌ترین گروه استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری و گزارش‌های مالی بیش از پیش ضرورت یافته است براین اساس برای مدیران امکان دسترسی به انحصاری به بخشی از اطلاعات و نیز تهیه اطلاعاتی همچون اطلاعات مالی به وجود آمده است (احمد پور، ۱۳۹۰). در این میان یکی از مولفه‌های تاثیر گذار، افشاء حسابداری است. به عنوان یک لغت در فرهنگ حسابداری وال استریت چنین تعریف شده است: «تحویل حقایق و جزئیات مربوطه به موقعیت یا عملکرد تجاری را افشای حسابداری می‌گویند. به طور کلی، بورس و سهامداران شرکت‌ها را ملزم کرده‌اند که برای جامعه سرمایه‌گذار، حقایق مربوط به موضوعاتی که روی قیمت سهام شرکت‌ها اثر دارد را افشا نمایند. این افشاءسازی در زمان عرضه به عموم نیز لازم است (فرهنگ حسابداری وال استریت، ۲۰۱۴: ۴۱).

اما فرهنگ لغت مالی فارلکس (۲۰۱۲) آن را به عنوان اقدامی داوطلبانه یا اجباری تعریف کرده است که اطلاعات مربوط به قرضه‌ها، بودجه، سود، سرمایه‌ها، یا هر چیز مرتبط افشا می‌گردد. برای اینکه شرکت‌ها در بورس لیست شوند، بایستی خودشان به افشای این اطلاعات پردازند و از قوانین و مقرراتی که بر اطلاعات شرکت‌های عضو بورس حاکم است، تبعیت کنند. افشا برای پیشگیری از دستکاری قیمت و هر عامل دیگر منجر به وقفه در کارایی معاملات انجام می‌شود. بسیاری از محققان به بحث در زمینه افشا پرداخته‌اند (مانند؛ یور و همویسان (۲۰۱۴)؛ الکساندر (۲۰۱۳)؛ المانس (۲۰۱۲)، روف (۲۰۱۱)، اختر و الدین و همویسان (۲۰۰۹)، هونگشی لی و آنینانچی (۲۰۰۸)؛ هو و ونگ (۲۰۰۱)؛ چو و گری (۲۰۰۲)؛ هنیف و کوک (۲۰۰۲)؛ انگ و مارک (۲۰۰۳)). موضوع افشای اطلاعات تنها محدود به قشر محدودی از استفاده‌کنندگان مالی نمی‌شود، بلکه این موضوع در برگیرنده‌ی طیف وسیعی از افراد جامعه از جمله مجامع حرفه‌ای، اعتبار دهندگان، دولت، سرمایه‌گذاران و سایر تصمیم‌گیرندگان مالی است. همچنین با توجه به رونق گرفتن بورس اوراق بهادار تهران، موضوع افشا، طی سال‌های اخیر در کانون توجه مجامع حرفه‌ای، تدوین‌کنندگان استانداردها و صاحب‌نظران رشته‌ی حسابداری ایران بوده است (عرب مازار یزدی؛ ارزیتون، ۱۳۸۶). در این میان

افشای اختیاری از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد چرا که می‌توان گفت افشای اختیاری پاسخ به چندین عامل از قبیل؛ تغییر در بازار سرمایه، تغییر در شرایط محیطی شرکت‌ها و یا جهانی شدن، می‌باشد (هیلی و پالپو، ۲۰۰۱).

با توجه به دیدگاه‌های مطرح شده در بالا، در این پژوهش به بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و عملکرد واقعی شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می‌شود. به طور دقیق، این پژوهش در پی پاسخ به این سوالات است که مدیریت سود چه تاثیری بر کیفیت افشاء اطلاعات حسابداری در شرکت دارد؟ همچنین مدیریت سود چه تاثیری بر عملکرد واقعی شرکت دارد؟

ج) اهداف علمی این کتاب و روش نگارش و بیان متغیرهای موضوع

۱. هدف اصلی

بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و عملکرد واقعی شرکت

۲. اهداف فرعی

بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء شرکت

بررسی تاثیر مدیریت سود بر عملکرد واقعی شرکت

۳. روش نگارش این اثر علمی

با توجه به این که شناسایی بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و عملکرد شرکت می‌تواند اطلاعات بسیار مفیدی را در زمینه شرکت‌های سهامی داشته باشد، در این پژوهش بررسی تاثیر مدیریت سود بر کیفیت افشاء و عملکرد واقعی شرکت مورد بررسی قرار گرفته است. روش کلی مورد استفاده در این پژوهش توصیفی از نوع مطالعات پس رویدادی می‌باشد که بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های مشاهده شده انجام گردیده و نوعی پژوهش کاربردی قلمداد می‌شود. روش آماری مورد استفاده داده‌های ترکیبی می‌باشد، همچنین با توجه به